

106 . Bucșani | Județ: Giurgiu | Punct: La Școală | Anul: 2009

Anul: 2009

Cod RAN: 101387.02

Perioade: Preistorie, Protoistorie, Evul Mediu

Epoci: Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu, Epoca bronzului, Hallstatt, La Tène, Epoca migrațiilor, Epoca medievală timpurie, Epoca medievală timpurie, Evul Mediu

Categorii sit: Domestic, Religios, ritual și funerar

Autori: Andrei Asăndulesei, Carmen-Cornelia Bem, Cătălin Bem, Emil Dumitrașcu, Valentin Dumitrașcu, Mihai Florea, Constantin Haită, Cătălin Nicolae, Silviu Ion Oța, Eugen Dorel Paraschiv, Traian Popa, Sandu Gabriel Vasile, Decebal Vleja

Instituții: Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași, CIMEC - Institutul de Memorie Culturală, București, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Județean de Istorie "Teohari Antonescu", Giurgiu, Muzeul Național de Istorie a României, Instiuție Nedefinită

Raport

Suprafața cercetată face parte din ansambluri de situri arheologice Bucșani (La) Pădure. În urma cercetărilor sistematice extinse și a sondajelor și carotajelor din Microzona Bucșani am inclus în aceeași stațiune mai vechile sau mai noile puncte cunoscute sub toponimele La Cimitir, La Biserică, La Dispensar, La Lăptărie, La Școală, La Dolot, La Piscină, La Pădure, Pădure 2, La Buric, La Cuptor, Izvor și Izvor 2, Pepinieră și Pepinieră 2. Fiecare dintre aceste toponime indica, la un moment dat, descoperirea la suprafața solului sau, în cazul punctelor La Pădure, Pădure 2 și Izvor 2, prin săpături arheologice, de resturi antropice. Situația generală topografică ne-a determinat să includem toate aceste spații într-un întreg, definind astfel un ansamblu. Întreaga terasă inferioară stânga a Neajlovului (în fapt, terasa construită de râu) este locuită în această zonă. Suprafețele locuite, începând din perioada Boian-Giulești și continuând până în contemporaneitate, nu sunt disjuncte. Se suprapun, se întrepătrund, indicând, fără îndoială, că întregul spațiu a fost permanent și integral locuit sau cel puțin strict controlat de diferitele comunități. Fiecare perioadă are sau pare să aibă concentrări periodice. Tell-urile de La Pădure și Pădure 2 sunt cele mai clare exemple. Alături de acestea există însă, fără a fi de această dată tell-uri, cel puțin alte două concentrări de materiale ceramice tipic gumelnițene. De exemplu, în plus, în funcție de ceea ce este vizibil la suprafața solului, putem presupune că existau anumite concentrări de locuire din epoca bronzului, dar ceramica din această perioadă se întâlnește pe întreaga suprafață a terasei inferioare. Aceeași situație, dar la o mai mare scară se întâlnește pentru perioada medievală.

Prima intervenție autorizată în zona ansamblului de situri s-a petrecut în anul 2000, prin debutul cercetărilor în tell-ul Bucșani Pădure. În acel an, situl respectiv primea codul RAN 101387.02. Identificările de materiale arheologice în urma unor periegeze repetate pe terasa inferioară a Neajlovului și caracteristicile generale topografice au permis definirea existenței unor locuri din diferite perioade istorice. O serie de sondaje și carote ne-au facilitat și realizarea primelor considerente de natură stratigrafică, orizontală și verticală, dar a impus și înregistrarea unora dintre concentrările de materiale arheologice în Registrul Arheologic Național, sub coduri diferite - 101387.04 primea concentrarea de material de la Pepinieră 2, 101387.05 - tell-ul Pădure 2, 101387.09 - Izvor, 101387.12 - Școală. Cercetările de suprafață și carotele în diverse puncte ale terasei inferioare, dar mai cu seamă o serie de sondaje au demonstrat faptul că individualizările toponimice nu corespund realității, în sensul că nu sunt locuri spațiale disjuncte. Dimpotrivă, așa cum aminteam mai sus, suprafețele locuite, începând din perioada Boian-Giulești și continuând până în contemporaneitate, nu sunt disjuncte. Se suprapun, se întrepătrund, indicând, fără îndoială, că întregul spațiu a fost permanent și integral locuit sau cel puțin strict controlat de diferitele

comunități. Astfel, în 2007 am definit ansamblul de situri numit după primul toponim și prima cercetare sistematică, Bucșani Pădure1. Firească, noul cod RAN trebuia să înglobeze seria de coduri acordate fiecărei locuiri în parte și să marcheze succesiunea logică - 101387.02.

În punctul de La Școală primele materiale arheologice au fost descoperite în urma unor cercetări de suprafață, în anul 2004. Spațial, sub acest toponim, care a suferit și schimbarea descrisă mai sus, erau încadrate terenul viran din proximitatea imediată a clădirii școlii (construcție din anii '70) și grădinile private care îl încadrau. Identificasem atunci, la suprafața solului (în amintitele grădini), fragmente de chirpic ars și ceramică Gumelnița, din epoca bronzului, Latène și din diferite etape ale perioadei medievale.

În decembrie 2005, Primăria Bucșani a dispus săparea unui șanț de drenare a apei de-a lungul școlii, pe marginea unui drum secundar, spre lunca Neajlovului. Profilul acestuia indica prezența unui „nivel cultural” de cca. 0,50 m grosime. Au fost recuperate atunci câteva zeci de fragmente ceramice, în general, atipice, dar în majoritate aparținând epocii bronzului și perioadei Latène. De asemenea, o groapă de mici dimensiuni fusese secționată de șanțul de drenare a apei. Resturile antropice erau mai numeroase în zona mai înaltă a terasei inferioare a Neajlovului, spre luncă, dispărând cu totul în imediata vecinătate a clădirii școlii.

În campania 2007, pe baza autorizației de cercetare sistematică nr. 2805/08.05.07, în stațiunea Bucșani Pădure, am efectuat un șir de nouă carote, din metru în metru, amplasat paralele la 3 m de amintitul șanț. Stratigrafia era identică, așa cum s-a confirmat și în urma cercetărilor arheologice preventive ulterioare.

În același an, construirea unei extinderi a clădirii școlii a impus realizarea unei cercetări preventive. Se precizau atunci cu exactitate stratigrafia antropică și naturală a terasei inferioare, confirmând și completând mai vechile observații de teren. Nu fusese descoperit decât un complex arheologic. Pe un contur aproximativ oval, având diametrele de 1,52 și, respectiv, 2,35 m, a fost identificată o lutuială, arsă la brun-cenușiu și având o grosime maximă de 2,3 cm. Pe alocuri era suprapusă de o alta, mult mai subțire, de maximum 0,6 cm. Deși nu au fost identificate eventuale gropi de pari, nici material arheologic care să ne inducă o concluzie fermă, înclinăm să acordăm acestei structuri o funcționalitate probabilă. Este foarte posibil ca cele două lutuiele să aparțină unei construcții ușoare (nu a fost descoperit deloc chirpic ars, dar au fost identificate fragmente de lemn ars), de scurtă durată. Oricum, lipsa materialului arheologic este frapantă. Au fost descoperite numai câteva fragmente ceramice, de mici dimensiuni, neavând însă contact fizic cu suprafața lutuieiilor.

Atât documentația privind propunerea de descărcare de sarcină arheologică a terenului de sub viitoarea extindere a clădirii școlii, cât și documentul remis Primăriei comunei Bucșani, dar și Consiliului Local al comunei Bucșani de către Muzeul Național de Istorie a României, primind număr de înregistrare, evidențiau, pe de o parte, zona exact cercetată preventiv, iar pe de alta, precizau limitele ansamblului de situri din care făcea parte zona propusă spre descărcare de sarcină arheologică, utilizându-se pentru aceasta toponime locale și construcții. Cu toate acestea, în septembrie 2008, Primăria comunei Bucșani a dispus săparea cu un utilaj mecanic a unei gropi de dimensiuni apreciabile (cca. 25 x 12 m) în zona școlii. Sesizarea către Inspectoratul Județean de Poliție Giurgiu, Serviciul Investigații Criminale, a condus și la încheierea unui contract de prestări servicii între Primăria comunei Bucșani și Muzeul Național de Istorie a României, pentru cercetarea arheologică preventivă. Una dintre primele obligații ale instituției de cercetare a fost de a întocmi un prim raport, de evaluare asupra intervenției neautorizate, la sfârșitul anului 2008. Raportul includea detalii privind estimarea distrugerilor provocate, evidențiate în urma îndreptării, curățării și lecturării profilelor amintitei gropi.

Totalul suprafeței care trebuia cercetată preventiv se apropia de 8.000 m². Judecând după rezultatele obținute în urma cercetărilor preventive din campania 2007, dar și a recuperării de informații din zona intervenției neautorizate, am considerat că timpul și resursele financiare alocate sunt suficiente. Descoperirea necropolei medievale a bulversat calculele inițiale. Proiectului inițial al terenului polisportiv a trebuit să-i fie modificat amplasamentul iar cercetarea arheologică să se concentreze în zona acestui nou amplasament - atingând un total de cca. 2470 m².

Încheind această introducere, trebuie să evidențiem un mod de a privi sau înțelege lucrurile - în decursul campaniei 2009, în prezența arheologilor și a tuturor muncitorilor necalificați, în imediata vecinătate a suprafeței deschise cercetării, în plin sit, un excavator, la indicațiile reprezentanților Primăriei Bucșani, a

săpat un șanț de mai bine de 16 m lungime care a afectat o serie de complexe arheologice. Pus în fața unui asemenea fapt, în condițiile luării la cunoștință că distrugerea parțială a unui sit arheologic reperat poate conduce la întocmirea unui dosar penal, nu poți rămâne decât perplex, cel mult să ai dubii asupra capacității umane de înțelegere a unor lucruri.

Sucesiunea stratigrafică a depunerilor din suprafața cercetată este aceeași relevată de secțiunile cercetate în 2007, ca și de carotele realizate anterior, în cadrul campaniei de cercetări sistematice de la Bucșani. Siglele depunerilor stratigrafice se regăsesc pe desenele profilelor secțiunilor și pe fotografiile însoțitoare (atunci când este cazul) ale raportului.

- sol actual, organic, nearat niciodată.

- amestec de silt, nisip și argilă, cenușiu închis, omogen, având o structură agregată. Are rare incluziuni de pietriș centimetric.

- în general, are aceleași caracteristici, fiind însă brun-cenușiu, mai eterogen, mai poros și conținând mai mult pietriș. Nu conține constituenți antropici decât în mod excepțional (probabil antrenați în bioturbații).

- argila terasei inferioare.

- pietriș (cu diametrul de 1-3 cm) în matrice argiloasă.

Grosimile straturilor nu sunt aceleași peste tot. Gropile mormintelor și a unor complexe au fost săpate din nivelul 2, celelalte de la partea superioară a nivelului 3.

Trebuie să menționăm că decaparea mecanică utilizată a afectat integral nivelul 1 și o bună parte a nivelului 2.

Amintim și aici faptul că cele mai multe dintre complexe au fost distruse de necropola medievală care le suprapune stratigrafic. De aceea, informațiile în legătură cu o parte a lor este de calitate mediocră.

Așa cum menționam anterior, descoperirile arheologice acoperă fragmente temporale importante². O serie de fragmente ceramice pot fi puse în legătură cu o locuire Boian, probabil Spanțov. Excizia largă este o tehnică utilizată de aceste comunități, deși continuă să fie folosită și în perioada următoare. Acest fapt și neidentificarea în întreaga Microzonă Bucșani nu au fost descoperite materiale Boian-Spanțov, ne determină să le atribuim unei faze timpurii Gumelnița. Aceleași civilizații îi aparțin alte câteva complexe - două gropi și o serie de vase fragmentare. Aceleași locuiri îi pot fi atribuite și cele mai multe dintre piesele din silex descoperite, ca și o serie de fragmente de râșnițe. Asemănarea până la identitate cu descoperirile din tell-urile gumelnițene din microzonă indică o contemporaneitate. La numai 350 m NNV de suprafața cercetată, pe aceeași terasă inferioară, este amplasat tell-ul Pădure 2, iar la cca. 600 m NV, de această dată în luncă, este situat tell-ul de La Pădure. Ambele situri au fost fie sondate - primul, fie cercetate sistematic - cel de-al doilea.

Epocii bronzului (Tei final) îi aparțin doar o serie de fragmente ceramice imprimare și incizate. Nu a fost descoperit nici un complex care să aparțină acestei perioade. Ambele locuiri sunt în legătură cu siturile identificate anterior pe terasa inferioară sau/și în lunca Neajlovului și nu sunt, probabil, decât simple puncte de stație.

Perioadei Latène 3 (clasică, dar și din sec. III p.Chr.) îi aparțin cele mai multe dintre descoperiri. Cele mai multe, în proporție covârșitoare sunt gropile de lut, în general, tronconice în secțiune, uneori cuptorite la partea inferioară. Trebuie menționat că, exceptând o locuință semiadâncită care poate fi atribuită acestei perioade, toate celelalte complexe sunt gropile amintite. În ceea ce privește Latène -ul clasic, este prima descoperire de acest fel din Microzona Bucșani. În schimb, stațiuni din sec. III p.Chr., unele databile în sec. II-III p.Chr., sunt identificate trei, două la numai 1-1,2 km în linie dreaptă.

Urmează o locuire din sec. VI p.Chr. De data aceasta, raportul gropi/locuințe este invers. Materialul ceramic indică o perioadă timpurie a acestui secol⁴. Complexele care nu sunt gropi sunt reprezentate de locuințe semiadâncite, cele mai multe având cuptoare săpate orizontal pe una din laturile gropii locuinței. Locuințele nu sunt incendiate iar materialul nu este bogat, rar întregibil. Gropile de acces cu cuptoare și locuințele semiadâncite cu același gen de cuptor sunt caracteristice și frecvente în așezările din sec. VI. Din

acest punct de vedere, nici o noutate, dar se completează repertoriul acestei perioade.

Locuirii medievale în zona Bucșanilor îi aparțin mai multe momente stratigrafice. O serie de fragmente ceramice descoperite și anterior pe terasa inferioară indică o locuire de la sfârșitul sec. XIII-XIV⁵. În campania 2009, în zona vestică a suprafeței și în spațiul necercetat integral (și, din această cauză, neinclus în această propunere de descărcare de sarcină arheologică) dintre aceasta și limita terasei, au fost descoperite o serie de fragmente ceramice smălțuite similare celor de la Păcuiul lui Soare sau Zimnicea databile în această perioadă. Nedescoperindu-se nici un complex, nu se pot face mai multe considerații. Importantă în această fază a cercetării este simpla mențiune. Dacă nu vor identificate resturi de locuințe sau alt tip de complex, aceste fragmente pot fi puse în legătură cu necropola medievală.

În acest moment al prelucrării materialelor arheologice, necropola medievală poate fi larg datată, la prima vedere, în sec. XIV-XVI. Trebuie menționat că piesele sunt în curs de restaurare și conservare și, de aceea, nu ne putem pronunța decât asupra formei lor generale. O serie de inele aparținând inventarului unor morminte, pot fi însă date mai timpuriu, în sec. XI-XIII, având perfecte analogii mai cu seamă în necropolele bizantine din Dobrogea - Dinogeția⁶, Enisala⁷, Nufăru La Piatră⁸ și Păcuiul lui Soare⁹. De asemenea, două piese similare, date în sec. XII, aparțin inventarului a două morminte din necropola de la Peteni (jud. Covasna), atribuită populației de tip Bjelo-Brdo¹⁰.

Acestei perioade îi corespund, cu siguranță, și două morminte - M206, M303 - cu groapa săpată pe conturul corpului uman, cu nișă pentru cap, similare celor din necropola medievală de la Feldioara¹¹, datate în a doua jumătate a sec. XII - începutul sec. XIII. Oricum, acest tip de groapă sepulcrală nu depășește cronologic finele sec. XIII în întreaga Europă¹². Din păcate, în acest stadiu al cercetării, monedele descoperite în morminte nu au fost restaurate, fiind încă ilizibile.

O serie de inele, cu ornament granulat în jurul monturii, este asemănătoare sau cvasi-identică cu unele descoperiri din necropolele medievale de la Dinogeția¹³, Isaccea¹⁴, Cetățeni Sub Cetățuie¹⁵ și Poiana Târgului¹⁶, Craiova Fântâna Obedeanu¹⁷, Măicănești-Străulești cimitirul 218, datate începând cu sec. XIII. De asemenea, cerceii descoperiți în necropola de la Bucșani sunt similari unora de la Cetățeni Sub Cetățuie¹⁹, Craiova Fântâna Obedeanu²⁰, și Bragadiru²¹ - datați începând din același sec. XIII sau cvasi-identici cu unii descoperiți la Dridu²² datați în sec. XI-XII.

În ceea ce privește multitudinea de inele sigilare, nefiind restaurate, nu putem preciza decât faptul că apare în morminte medievale, începând cu sec. XIV²³.

O locuință de suprafață care acoperă șase morminte și o groapă care secționează un altul, ambele structuri datate prin ceramică în sec. XVI-XVII (mai degrabă în primul dintre aceste secole), reprezintă o datare ante quem pentru funcționarea cimitirului. Oricum, ștergerea din conștiința colectivă a existenței unei necropole trebuie să se fi petrecut într-un interval suficient de timp, încât să se ajungă la ridicarea de construcții în același spațiu. Nu este exclus ca această schimbare să se fi petrecut în intervalul care pare a fi marcat de modificări drastice în structura proprietății din zonă - a doua jumătate a sec. XV. De aceea, înclinăm, în acest moment al analizei, să datăm cea mai mare parte a necropolei medievale de la Bucșani în sec. XIII-XV, putând presupune că primele înmormântări aparțin sec. XII iar ultimele, eventual, sec. XVI, deși este puțin probabil.

Prima atestare a numelui Bucșani o aflăm într-un document din martie 1433, prin care domnitorul Alexandru Aldea dădea câștig de cauză mănăstirii Bolintin. Apoi, urmează o succesiune de documente din sec. XV care tratează aceeași problemă.

Mănăstirea Bolintin a fost ctitorită de logofătul lui Mircea cel Bătrân, Filos, la sfârșitul sec. XIV sau începutul celui următor²⁴. Nu vom intra în foarte multe detalii aici, subiectul nefăcând în mod direct obiectul prezentului raport, dar trebuie să evidențiem o serie de elemente. În primul rând, atât primul document, cel din 1433, cât și cel de-al doilea, aparent identic, acordat de Vlad Dracul în 1437, tratează aceeași problemă. Mănăstirea Bolintin primește jumătate din satul Bolintin, "împotriva Bucșanilor". Sintagma utilizată, pluralul antroponimului și nemenționarea niciunui personaj ne determină să credem că dreptul, cel puțin de utilizare, asupra jumătății de sat Bolintin fusese până la acea dată exercitat de obștea Bucșanilor. Ctitorirea mănăstirii între satul Bolintin și nucleul satului Bucșani nu a fost de bun augur pentru

viitoarea structură a proprietății în zonă. La 20 de ani după pierderea amintitei jumătăți, mănăstirea primește jumătate din satul Bucșani (prima dată menționat ca atare) - o scurtă perioadă moșie domnească - și întregul sat Bolintin. Vladislav al II-lea va fi cumpărat bucata de sat închinată mănăstirii, foarte probabil, de la moșnenii bucușăneni. Basarab cel Bătrân întărește în 1474 aceleași două sate iar peste cinci ani, Basarab cel Tânăr face același lucru, scutind mănăstirea și de o serie de taxe vamale. Este important de menționat faptul că, deși nu mai este tratată ca jumătate, posesiunea bucușănească a mănăstirii nu reprezenta integralitatea teritoriului. Perioada celui de-al XV-lea secol este momentul în care Bucșaniul mănăstiresc se individualizează și se separă de un Bucșani care, așa cum încep să ne indice documentele, devine, în parte, moșie boierească. Faptul marchează, implicit, nu numai transferul de proprietate de la obștea moșnenilor în cele două direcții, chiar dacă nu în totalitate (un document din 14 iulie 1520 amintește o serie de moșneni iar un altul, din 19 aprilie 1577, menționează o tranzacție făcută "cu știrea tuturor megieașilor" - ambele transcrise mai jos), dar și foarte probabile perturbări drastice în mentalitatea locuitorilor din Bucșani și a vieții lor cotidiene. O consecință a acestora poate fi încetarea utilizării necropolei cercetate, mutarea locului de îngropăciune și ocuparea spațiului sepulcral, a cărui amintire se pierde, de construcții civile. Bucșani de Jos și Bucșani de Sus sunt sate amintite la sfârșitul sec. XIX iar o separare pe "cartiere" există și astăzi. Cel mai probabil, cel de-al doilea este fosta moșie mănăstirească.

Un spătar, Cega <din Bucșani>, este martor al întăririi date de către Vlad Călugărul (13 iulie 1482) lui Roman și fraților săi pentru ocine la Micești și Ulitești²⁶. Fără să mai apară în documentele din sec. XV, Cega spătarul este amintit ulterior, atunci când se descriu proprietăți bucușănene. Reținem deocamdată faptul că o familie de boieri locali (așa cum vom vedea mai jos) accede spre funcții în sfatul domnesc.

O serie de alte documente, din prima jumătate a sec. XVI, ne-a oferit posibilitatea de a construi un arbore genealogic și de a urmări evoluția schimbărilor de proprietate în jumătatea nemănăstirească. Alături de familia care a dat membri în sfatul domnesc și o soție de domnitor (Radu de la Afumați) sunt amintiți și moșneni.

Evident, documente care atestă satul Bucșani și diverși locuitori și proprietari sunt relativ frecvente în sec. XVII-XVIII. Ulterioare necropolei și fără a fi, deocamdată, cu puțință de a fi puse în legătură cu descoperirile arheologice, nu le amintim nici măcar sumar.

Au fost cercetate, așadar, integral sau parțial, 311 morminte. Mormintele triple (unul singur), duble sau reînhumările ridică numărul scheletelor la 323. Dintre acestea, 101 au aparținut unor copii (Infans I și Infans II), 28 unor sub-adulți (Juvenil) iar 194 unor adulți - maturus și senilis (nu este, însă, exclus ca numărul acestora să scadă în favoarea celei de-a doua categorii - atribuirea unora s-a realizat pe teren, fără aportul antropologului). În general, gropile mormintelor sunt ovale (mai cu seamă, în cazul copiilor) sau rectangulare, săpate foarte rar mai jos de nivelul argilei terasei inferioare (care, în general, se termină în zona necropolei la o adâncime maximă de 1,50 m). Cele mai multe gropi folosite pentru înhumarea adulților se opresc în argila terasei, amplitudinea maximă de adâncime fiind în intervalul -1,10/-1,20 m. Gropile mormintelor de copii rar depășesc adâncimea de 1 m, majoritar plasându-se în intervalul -0,60/-0,80 m.

Nici unul dintre defuncți nu a avut sicriu. Nu au fost descoperite cuie care să indice îmbinarea corespunzătoare, deși în unele morminte a fost descoperit câte un piron, cui sau ac din fier, cele mai multe, de dimensiuni mici, întotdeauna plasate în jumătatea corespunzătoare părții superioare a corpului (în 29 de cazuri - ac sau cui subțire și lung; în șase cazuri - piroane). În nici un caz nu sunt două piese de acest tip în același mormânt. Prezența lor trebuie pusă în legătură cu altceva.

În aproximativ 20% din morminte s-au identificat resturi de lemn carbonizat provenind cu siguranță de la targa (placă de lemn) defunctului. Uneori, acestea erau depuse direct pe cadavru, alteori se sprijineau pe o treaptă cruțată spre partea inferioară a gropii, la 0,05-0,20 m deasupra nivelului actual al resturilor osteologice umane. Modul și gradul de deplasare a unor părți de schelet pot fi puse în legătură cu acoperirea sau nu a corpului de această placă din lemn. Cele mai multe dintre scheletele însoțite de resturi de placă prezintă deplasări importante, fie rotații laterale ale membrilor inferioare (din încheietura șoldului), fie deplasări importante ale craniilor (uneori, mandibula fiind în poziție anatomică).

Din păcate, pentru 121 de schelete nu a putut fi determinată poziția cel puțin a unuia dintre membrele superioare. Cauzele sunt fie de natură depozițională - degradarea până la dispariție a oaselor sau

deranjamentele datorate gangurilor (mai cu seamă în cazul mormintelor de copii), fie au legătură cu interceptarea unor mai vechi morminte de gropile celor mai noi și reînhumarea scheletelor, fie corespund unui stadiu al cercetării (în cazul mormintelor parțial investigate). Astfel, pentru 202 schelete se cunoaște poziția mâinilor. Dintre acestea, 24 aveau una sau ambele palme în zona cervicală, pe clavicula corespunzătoare. Deci aproximativ 12% pot aparține membrilor comunității așa-zis bogumile²⁷ (bogomile). Din cele 24 de schelete amintite, numai două au ambele palme în zona claviculei, 22 având fie dreapta, fie stânga în această poziție. Tratatamentul celor presupuși bogumili, cel puțin prin prisma rezultatelor arheologice, nu diferă de cel al personajelor înmormântate cu mâinile în poziții normale. Au același tip de inventar (inele sigilare, inele torsionate, nasturi globulari, monede), aproximativ în aceeași proporție, sunt însoțiți de târgi în aceeași măsură, acoperă aceleași clase de vârste, mormintele nu se regăsesc grupate într-o anumită zonă a necropolei și nu sunt orientate preferențial²⁸. Singurele excepții le-ar putea constitui prezența unei lame fragmentare de cuțit care însoțește scheletul din M136, prezența a două inele sigilare în cazul M26 (singurul exemplu de acest gen) și existența unei aglomerări de resturi osteologice de mamifere domestice (porc și vită) în groapa M25, la cca. 0,50 m de extremitatea distală a tibiei dreapta. Mărimea gropii mormântului, care a permis și integrarea acestora, și inexistența vreunei perturbări stratigrafice asigură apartenența oaselor de mamifere la M25. Dar, prezența unei ofrande (?) de carne sau a resturilor carnatate ale unui banchet funerar într-un mormânt de bogumil este illogică și contrazice abținerea din timpul vieții.

Nu știm în ce măsură poziția mâinii pe umăr poate fi asociată neapărat cu apartenența la acest grup religios. În M10, mormânt dublu, adultul are ambele mâini așezate în zona lombară (pe abdomen), în timp ce copilul are palma dreaptă pe claviculă. Prezența scheletelor a încă doi copii²⁹ (M143 și M233) și a unui juvenil (M68) cu una dintre mâini pe claviculă, contrazice practica uzuală conform căreia bogumilii aderau în cunoștință de cauză la sectă, fiind botezați (deși termenul nu implică ceea ce îndeobște înțeleg creștinii) la maturitate. Apartenența părinților la sectă nu se moștenește.

Remarcăm, însă, prezența acestei poziții a mâinilor în toate necropolele medievale extracarpatice, care ne interesează aici. A fost pusă de multe ori și, mai cu seamă, în ultimul timp, în bibliografie sau nu, în legătură cu bogumilii. Dar cum se poate explica înmormântarea unui personaj bogumil în biserica unei mănăstiri ortodoxe³⁰, la Cernica, în sec. XVII? Sau, mai mult, cum se explică existența și înmormântarea în cimitirul aceleiași biserici, în sec. XVIII, a unui călugăr cu mâna dreaptă pe umăr?³¹ Nu poți fi în același timp adorator al Sfintei Treimi și fără credință în Sfânta Treime. Poate ipoteza legăturii cu o serie de practici antivampirice³² ar putea fi mai plauzibilă. O altă fațetă a aceluiași practici ar putea fi relevată de prezența în unele morminte a unor cuie de fier. De remarcat faptul că din cele 24 de morminte de bogumili numai într-unul a fost descoperit un cui din fier, celelalte 28 de piese fiind descoperite în morminte care adăposteau defuncții cu mâinile depuse pe abdomen, torace sau bazin. Pare ca cele două elemente să se excludă reciproc.

Încheind, trebuie să menționăm faptul că în campania 2009 a fost cercetată mai puțin de jumătate din necropolă. Scanarea geomagnetică ne-a oferit posibilitatea vizualizării limitelor de V și S. Limita estică am surprins-o în cadrul suprafeței cercetate iar cea nordică nu poate fi la mai mult de cca. 80 m NV33 de limita (nordică) a aceleiași suprafețe. Putem, astfel, estima numărul mormintelor la 7-800, cel al defuncțiilor fiind, firesc, mai mare. Este una dintre cele mai mari necropole sătești din Muntenia, cu începuturi înaintea coagulării autorității voievodale, demonstrând atât intensitatea locuirii, cât și existența unei comunități însemnate. [Cătălin Bem]

Note

1. Pentru stațiuni ale Microzonei Bucșani vezi C. Bem (ed.), Repertoriul Microzonei Bucșani, MNIR, 2007, 29 p., 42 fig., 16 pl.
2. C. Bem, ed., Repertoriul Microzonei Bucșani, Muzeul Național de Istorie a României, București, 2007, p. 7-14.
3. Trebuie să mulțumim și cu acest prilej domnului dr. Vlad Zirra pentru datarea foarte precisă a inventarului metalic din această perioadă.
4. Mulțumim și pe această cale domnului dr. Silviu Teodor pentru plasarea temporală a materialelor acestei perioade.

-
5. Bem 2007, pl. 15/1.
 6. Dumitriu 2001, p. 106, taf. 66/1-2, 8-9.
 7. Dumitriu 2001, p. 107, taf. 71/2-4.
 8. Dumitriu 2001, p. 111, taf. 79/18.
 9. Dumitriu 2001, p. 113, taf. 82/3.
 10. Szekely 1980, p. 504 și urm, fig. 4/10, 12)
 11. Ioniță et al. 2004, passim)
 12. Ioniță et al. 2004, p. 46 și urm., taf. 226.
 13. Dumitriu 2001, p. 106, taf. 66/21.
 14. Dumitriu 2001, p. 108, taf. 72/4.
 15. Dumitriu 2001, p. 115, taf. 86/17.
 16. Chițescu 1976, p. 179, fig. 16/2.
 17. Dumitriu 2001, p. 118, taf. 89/10, 18.
 18. Dumitriu 2001, p. 129, taf. 93/8-9.
 19. Dumitriu 2001, p. 115, taf. 86/2.
 20. Dumitriu 2001, p. 118, taf. 89/1.
 21. Dumitriu 2001, p. 115, taf. 86/9.
 22. Dumitriu 2001, p. 122, taf. 90/6-8.
 23. Bărcăcilă 1959, passim; Dumitriu 2001, passim.
 24. Stoicescu 1970, p. 80.
 25. Frunzescu 1872, p. 72; Lahovari et al. 1898, p. 678.
 26. DRH, B, I, 181.
 27. Despre descoperiri similare în România și la sudul Dunării - v. Oța 2006 cu bibliografia.
 28. Oricum, orientarea depinde de anotimpul în care s-a realizat înhumarea.
 29. Copii înmormântați similar se regăsesc și în alte necropole medievale, aproximativ în aceeași proporție (de ex., la Vadu Anei - Oța 2006, p. 317 - 19.64% față de 16.67% la Bucșani).
 30. Cantacuzino, Trohani 1981, p. 212.
 31. Cantacuzino, Trohani 1981, p. 231.
 32. Hanuliak 2000, p. 140, 141.
 33. În campania 2007 am realizat o serie de sondaje în proximitatea necropolei, în exteriorul său (Bem 2007, p. 10 - punctual Buric 3).

Informații suplimentare online

[Raportul 4417 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
